

Rijksgebouwendienst
*Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties*

**Functionele en technische aandachtspunten
Grafelijke Zalen Binnenhof**
Verslag van bezoek 9 december 2010

Datum 17 januari 2011

Colofon

Versie

definitief

Contactpersoon

[REDACTED]
[REDACTED]

Rijksgebouwendienst

Directie Advies en Architecten

Advies

Rijnstraat 8

Postbus 20952

2500 EZ Den Haag

Interne postcode 440

Inhoud

Inleiding.....	4
1 Gebruik Grafelijke zalen.....	5
1.1 Regeling beschikbaarstelling Grafelijke Zalen.....	5
1.2 Ridderzaal.....	5
1.3 Rolzaal, De Lairessezaal, Kelderzaal	5
2 Functioneel gebruik Grafelijke zalen en hun beperkingen	6
2.1 Functioneel gebruik Ridderzaal	6
2.2 Functioneel gebruik Rolzaal, De Lairessezaal, Kelderzaal	6
2.3 Functioneel gebruik overige ruimten.....	6
2.4 Logistiek.....	6
2.5 Facilitaire voorzieningen	7
2.6 Stallingsruimte	7
2.7 Exploitatiemodel	7
3 Beveiliging	8
3.1	8
3.2	8
3.3	8
3.4	8
3.5 Brandmelding en ontruiming	8
4 Telematica voorzieningen.....	9
4.1 ICT.....	9
5 Elektrotechnische voorzieningen	10
5.1 Noodstroom	10
5.2 Licht/kracht voeding.....	10
5.3 Verlichting.....	10
5.4 Noodverlichting.....	10
6 Klimaatinstallaties.....	11
6.1 Centrale verwarming	11
6.1.1 Ridderzaal.....	11
6.1.2 Overige zalen en ruimten	11
6.2 Koelinstallaties	11
6.3 Luchtbehandelinginstallaties	11
6.3.1 Bezoekerscentrum Binnenhof	11
6.3.2 Overige zalen en ruimten	11
7 Sanitaire voorzieningen	12
7.1 Algemeen.....	12
8 Intern transport en toegankelijkheid	13
8.1 Algemeen.....	13
8.2 Tijdelijke voorziening.....	13
8.3 Mogelijkheden	13
9 Resumé.....	14

Inleiding

Op 9 december 2010 werden door [REDACTED] en [REDACTED] de Grafelijke Zalen bezocht ten behoeve van het opstellen van het Masterplan Binnenhof. De beide (dagelijkse) beheerders [REDACTED] hebben ons te woord gestaan, het nodige toegelicht en rondgeleid.

Deze functionele analyse van de Grafelijke zalen zal als bouwsteen fungeren voor het tot stand komen van een integraal programma van eisen voor het gehele Binnenhof.

Daarbij moet bedacht worden dat dit zalencomplex geen permanente gebruiker kent; het opstellen van een functioneel programma van eisen kan feitelijk pas nadat de gezamenlijke gebruikers hiervoor de wensen hebben geformuleerd. Vanuit de gebruiksgeschiedenis van het zalencomplex kan echter wel een 'functionele verlanglijst' worden opgesteld. Deze lijst is hierna per aandachtspunt zoveel mogelijk benoemd.

1 Gebruik Grafelijke zalen

1.1 Regeling beschikbaarstelling Grafelijke Zalen

In deze Regeling (door de Minister van VROM vastgestelde versie dd. 2002) is de beschikbaarstelling en het gebruik van de Grafelijke zalen vastgelegd. Het betreft hier het gebruik van de Ridderzaal, Rolzaal, De Lairessezaal en Kelderzaal.

De overige zalen (Weeskamer, Hoger Beetszaal en het voormalige bezoekerscentrum in de kelder) zijn niet in exploitatie en worden nu (deels) gebruikt als opslag, evenals de bovengelegen zolderruimten.

Bij de Regeling hoort een kostenvergoeding voor het gebruik (per dag of dagdeel); de gehanteerde tarieven zouden conform de Regeling kostendekkend moeten zijn.

De DG Rgd is belast met de uitvoering van de Regeling, zijnde het voeren van het secretariaat en het uitvoeren van de besluiten van de adviescommissie.

1.2 Ridderzaal

De Ridderzaal wordt conform de Regeling in principe uitsluitend beschikbaar gesteld voor:

- ontvangsten van staatshoofden door de regering, verenigde vergaderingen van de Staten-Generaal of vergaderingen die in het kader van internationale parlementaire werkzaamheden door een of beide Kamers worden georganiseerd (waarbij de beschikbaarstelling enkel hierbij 'om niet' gebeurt);
- ontvangsten door een minister of staatssecretaris;
- ontvangsten door het presidium van een van beide Kamers of door het presidium van een nader hoog college van staat;
- openings- of slotbijeenkomsten van congressen die rechtstreeks uitgaan van en bijgewoond worden door de regering, presidium hoog college of minister/ staatssecretaris;
- vergaderingen van organen van organisaties voor internationale samenwerking in Europees of Atlantisch verband, waarin het Rijk is vertegenwoordigd en wanneer om beschikbaarstelling door presidium of door minister / staatssecretaris is verzocht.

De capaciteit van de Ridderzaal is maximaal 550 personen; bij gebruik door meer personen moeten extra voorzieningen als brandtrappen e.d. worden geplaatst.

1.3 Rolzaal, De Lairessezaal, Kelderzaal

Deze zalen worden ter beschikking gesteld voor de eerdergenoemde bijeenkomsten als bij de Ridderzaal, maar tevens voor:

- bijeenkomsten, die rechtstreeks uitgaan van de Hoge Colleges van Staat, departementen van Algemeen Bestuur en de daaronder ressorterende organen, bedrijven en diensten van het Rijk;
- bijeenkomsten van bij Wet ingestelde Adviescolleges.

De capaciteit van de Rolzaal en van de Kelderzaal (gelegen onder de Rolzaal) is (elk) maximaal 300 personen bij een receptie (staand) en 240 zittend (theateropstelling) per zaal.

De De Lairessezaal grenst aan de Rolzaal en heeft een capaciteit van 80 plaatsen voor recepties en 50 zittend / theateropstelling.

2 Functioneel gebruik Grafelijke zalen en hun beperkingen

2.1 Functioneel gebruik Ridderzaal

Naast het bekende jaarlijkse gebruik met Prinsjesdag wordt de Ridderzaal jaarlijks gemiddeld zo'n 30 keer gebruikt voor andere evenementen. Dit kunnen zowel gehele dagen als dagdelen zijn. Bij de helft van het gebruik van de Ridderzaal worden tevens de andere zalen ingezet.

De zaal kan zowel worden ingericht voor recepties, toespraken / lezingen of diners. Dit heeft vanzelfsprekend consequenties voor de condities en kwaliteit van het interieur; een galadiner met optredens, lichtshows, dansen e.d. met een maximaal aantal te 'verkopen tafels' geeft veel meer belasting en slijtage aan het interieur dan een lezing voor bv. 300 personen.

2.2 Functioneel gebruik Rolzaal, De Lairessezaal, Kelderzaal

Het gebruik van deze zalen is vaak gekoppeld aan de Ridderzaal; ca. 50% van de evenementen in de Ridderzaal maakt hiervan gebruik. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid om enige ruimtelijke flexibiliteit ten tijde van evenementen te creëren.

2.3 Functioneel gebruik overige ruimten

Onder de Ridderzaal in de kelder bevindt zich momenteel het Bezoekerscentrum Binnenhof, bestaand uit een tentoonstellingsruimte, een hoek waarin een film over het Binnenhof wordt getoond en een balie voor informatie/verkoop. Dit bezoekerscentrum heeft een entree aan de oostzijde van de Ridderzaal.

De Hoger Beetsaal is onlangs gerenoveerd, maar maakt (nog) geen onderdeel uit van de verhuur conform de Regeling. Deze zaal zou echter goed gebruikt kunnen worden als vergaderlocatie, mits de toegankelijkheid hiertoe wordt verbeterd.

De Weeskamer, gelegen boven de Rolzaal en van dezelfde grootte, verkeert in matige staat; momenteel staan hier deels de nieuwe stoelen opgeslagen van de Ridderzaal. Daarnaast zijn hier tevens de oude stoelen opgeslagen. De toegankelijkheid tot deze zaal is matig.

Voor beide zalen geldt dat er geen direct gekoppelde toiletfaciliteiten beschikbaar zijn.

Op de slecht bereikbare zolders van het complex liggen op verzoek van het Atelier Rijksbouwmeester oude stenen fragmenten van het complex opgeslagen, terwijl hier tevens in het verleden gebruikte zetels voor Prinsjesdag staan. De bouwfysische condities zijn feitelijk niet geschikt voor opslag van dit soort meubels.

2.4 Logistiek

Door het niet beschikbaar zijn van liften en het beperkte aantal entrees, trappen en onderlinge verbindingen is een gelijktijdig gebruik door meerdere huurders niet mogelijk en is de mindervaliden toegankelijkheid voor het gehele deel van het complex slecht.

Er is een XXXXXXXXXX entree aan de noordwestzijde (t.o. AZ) voor alle zalen, inclusief garderobe voor 550 personen en beperkte toiletvoorzieningen.

Daarnaast is de opslag van stoelen e.d. uit de diverse zalen enkel mogelijk in de ruimten, die op dat moment niet in gebruik zijn voor het specifieke evenement. Dit levert elke keer weer een specifiek intern logistiek verhuisprobleem op, met de daarbij horende mogelijke beschadigingen aan zowel meubels als gebouw. Daarbij zijn de bouwfysische condities voor het opslaan van meubels sterk wisselend en vaak afhankelijk van de buitencondities.

2.5 Facilitaire voorzieningen

De beide Rgd-beheerders hebben hun kantoor naast de hoofdentree van de Ridderzaal (Voorzitterskamer), met ingebouwde pantry en beperkte sanitaire voorzieningen.

De Koninginnenkamer (in gebruik bij bezoek van de Koningin op Prinsjesdag) wordt normaliter gebruikt als opslagruimte voor stoelen van de Ridderzaal.

Naast de Kelderzaal is een ruimte ingericht voor de cateraar, inclusief gasbranders voor het maken van warme gerechten; deze ruimte heeft een directe verbinding met buiten.

Voor het schoonmaakpersoneel (2 medewerkers, 5 dagen per week aanwezig) is geen eigen ruimte beschikbaar.

2.6 Stallingsruimte

In de kelders is een kleine ruimte geschikt gemaakt [REDACTED] deze ruimte is tevens vluchtroute van het bezoekerscentrum. Er zijn geen andere direct gekoppelde stallingfaciliteiten voor auto's of fietsen beschikbaar. Auto's kunnen bijvoorbeeld in de Pleingarage worden gestald. Fietsen moeten buiten het Binnenhofcomplex worden gestald.

Specifieke parkeerruimte voor cateraar e.a., anders dan rondom de Grafelijke zalen, is niet aanwezig.

Persvoorzieningen zijn er niet; wel is de mogelijkheid voor de plaatsen van tv-auto's (tbv. regie, straalverbindingen e.d.) aan de oostzijde van de Ridderzaal of op de Hofplaats.

2.7 Exploitiemodel

Het bedrijfseconomisch verantwoord managen van de Grafelijke zalen wordt momenteel in hoge mate beperkt door de (on-)mogelijkheden van de huidige gebouw- en infrastructuur en de wijze van beschikbaarstelling van ruimten (inclusief kostenverrekening).

Vermoed wordt dat de beheerkosten en inkomsten van het huidige gebruik geen neutrale balans zullen hebben, zeker indien daar de slijtage aan het gebouw in wordt meegerekend. Op basis van de aanwezige jaarlijkse inkomsten en uitgavenoverzichten verdient het aanbeveling om een exploitatiebegroting op te stellen, die dit vermoeden zou kunnen staven. Op basis hiervan zou dan een eventuele bijstelling van de Regeling beschikbaarstelling, inclusief kostenvergoeding, kunnen worden voorgesteld.

3 Beveiliging

3.1

[Redacted text block]

3.2

[Redacted text block]

3.3

[Redacted text block]

3.4

[Redacted text block]

3.5

Brandmelding en ontruiming

[Redacted text block]

4 Telematica voorzieningen

4.1 ICT

[Redacted content]

5 Elektrotechnische voorzieningen

5.1 Noodstroom

De huidige hoofdverdeler [REDACTED] wordt, bij spanninguitval van de eigen aansluiting, gevoed door een aansluiting vanuit [REDACTED]. Valt ook daar de spanning weg wordt de voeding overgenomen door een NSA die staat opgesteld bij de [REDACTED]
[REDACTED]

De staat van onderhoud van deze installatie inclusief het belast proefdraaien en gericht testen vraagt aandacht.

5.2 Licht/kracht voeding

[REDACTED] is voorzien in een centrale hoofdverdeler. Op diverse plaatsen, veelal in de directe nabijheid van deze hoofdverdeler, zijn aansluitpunten voorzien voor in- en externe gebruikers tijdens evenementen ed.

Gewenst is te voorzien in een plan voor het gehele complex waar, afhankelijk van toekomstige bestemmingen, centrale voedingsaansluitpunten worden geplaatst voor cateraars, licht, geluid, beeld etc.

5.3 Verlichting

Deze is veelal aangepast aan de inrichting, en [REDACTED] binnen de monumentale randvoorwaarden als geheel, zo energiezuinig mogelijk uitgevoerd. De schakelingen geschieden veelal lokaal en handmatig.

Voor de overige zalen zal, afhankelijk van het toekomstige gebruik, bezien moeten worden of deze installatie in navolging van de Ridderzaal moet worden aangepast.

5.4 Noodverlichting

Bij spanninguitval wordt de totale installatie overgenomen door een andere voeding. Er is dus geen sprake van een apart net of noodcircuit. Dit is een duidelijke en eenvoudige installatievorm.

6 Klimaatinstallaties

6.1 Centrale verwarming

Deze bestaat uit een door de stadsverwarming gevoede hoofdverdeler die [REDACTED] [REDACTED]. De regeling bestaat uit een weersafhankelijk gestuurde voorregeling met naregelingen per zaal of gebouwdeel.

6.1.1 [REDACTED]

Deze is voorzien van vloerverwarming en wordt zoveel mogelijk op een constante temperatuur gehouden.

6.1.2 [REDACTED]

Deze zijn voorzien van radiatoren en worden in principe op een constante temperatuur gehouden. In enkele zalen zijn radiatoren afgesloten daar er olieverschilderijen boven hangen. Naarmate de zalen hoger gelegen zijn in het complex lijkt de aanvoertemperatuur sterk af te nemen.

In het algemeen dient deze installatie te worden gecontroleerd op de huidige plaatsing van de radiatoren en te worden gezien of vloerverwarming/koeling haalbaar kan zijn. Minimaal dient deze opnieuw te worden ingeregeld en de voor- en naregelingen te worden gecontroleerd op de juiste werking.

6.2 Koelinstallaties

Deze zijn niet aanwezig. [REDACTED]

Afhankelijk van het toekomstige gebruik van dit complex moet bezien worden in welke mate koeling wel gewenst/vereist is. Een mogelijkheid lijkt om deze te combineren met vloerverwarming; dikke vloertapijten zullen de werking echter grotendeels teniet doen.

6.3 Luchtbehandelinginstallaties

6.3.1 *Bezoekerscentrum Binnenhof*

Deze ruimten in de kelders onder de Ridderzaal worden geventileerd en aanvullend verwarmd middels een eigen luchtbehandelingkast.

Maar het Bezoekerscentrum gaat dit bouwdeel verlaten; bij heringebruikname van dit deel zal de dan aanwezige functionaliteit nadere eisen stellen aan de installaties.

6.3.2 *Overige zalen en ruimten*

Deze worden niet of nauwelijks mechanisch geventileerd. [REDACTED] heeft enkele hooggeplaatste afzuigventilatoren die handmatig in- en uitgeschakeld moeten worden. Bij bezetting door grote groepen in de zalen kan verder alleen door natuurlijke ventilatie (te openen ramen) worden geventileerd. Afhankelijk van toekomstig gebruik zal de (on)mogelijkheden van mechanische en/of natuurlijke ventilatie moeten worden bekeken in het licht van gebruik versus de monumentale status.

7 Sanitaire voorzieningen

7.1

Algemeen

Deze voorzieningen zijn gezien het gebruik onder de maat.

De zalen hebben geen eigen toiletgroep, [REDACTED] is wel een algemene voorziening bij de garderobe gebouwd, maar deze schijnt bij veelvuldig gebruik bij een volle bezetting van de Ridderzaal na enkele uren problemen te geven.

De [REDACTED] zijn beiden voorzien van een eigen sanitaire voorziening, maar deze zijn zeer sober uitgevoerd. Verbetering van deze situatie is in voorbereiding.

8 Intern transport en toegankelijkheid

8.1 Algemeen

Zoals bij alle monumentale gebouwen zijn deze niet ontworpen conform het handboek voor toegankelijkheid. Daar deze zalen ook niet voor een zware bezoekersstroom, al dan niet gecombineerd met mindervaliden, zijn ontworpen, zijn ook de voorzieningen hiervoor zeer beperkt en bestaan de toegangsmogelijkheden uit vele trappen en hoogteverschillen.

Ook mechanische hijswerktuigen voor het verplaatsen van zware stukken van de zolders naar de zalen ontbreken.

8.2 Tijdelijke voorziening

Voor de Ridderzaal is er een MIVA-heffer die bij speciale gelegenheden aan de linkerkant van het trapbordes van de hoofdingang kan worden geplaatst.

8.3 Mogelijkheden

Onder leiding van Rgd-architect [REDACTED] zijn er door studenten van de TU Delft verschillende interessante oplossingen onderzocht om de zalen wel gebruiksvaard te maken op allerlei gebied.

Het lijkt aan te bevelen deze onderzoeken in het Masterplan onder de aandacht te brengen en, gekoppeld aan de visie met betrekking tot het toekomstig gebruik, deze te beoordelen op haalbaarheid en uitvoerbaarheid.

9 Resumé

Aandachtspunten *afhankelijk van de toekomstvisie* Grafelijke zalen zijn:

- [REDACTED]
- [REDACTED]
- [REDACTED]
- mogelijk voorzien in centraal aangebrachte elektrische en ICT voorzieningen ten behoeve van wisselend gebruik;
- onderzoek doen naar de bestaande klimaat- en sanitaire installaties en deze binnen de grenzen van het monument aanbrengen;
- toegankelijkheid en intern transport;
- een helder bedrijfseconomisch en toekomstgericht exploitatiemodel opstellen.